

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Якименко Поліна В'ячеславівна¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.06.2025	Освіта/Педагогіка	378.147

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16415548>

Анотація. В статті висвітлено особливості формування педагогічної творчості в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Проаналізовано сутність поняття «педагогічна творчість» у педагогічному дискурсі та окреслено її роль у формуванні конкурентоспроможного фахівця. Розглянуто ефективні методи, засоби та форми навчання, які сприяють розвитку творчого потенціалу майбутнього педагога. Акцентовано увагу на інтеграції інноваційних освітніх технологій, а також створенні умов для самореалізації студентів у освітньому процесі. Визначено напрями вдосконалення навчальних програм, що забезпечують підготовку педагогів, здатних до творчого мислення, педагогічної імпровізації та адаптації до викликів сучасної школи. **Мета статті** – розкрити сутність педагогічної творчості як ключового компонента професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, визначити умови та педагогічні засоби її формування в освітньому процесі закладу вищої освіти. **Методи.** У дослідженні використано теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення наукових джерел), емпіричні (спостереження, анкетування, інтерв'ювання), а також методи якісного та кількісного аналізу отриманих результатів. **Результати.** Запропонована модель не лише забезпечує педагогічну гнучкість, а й стає основою для впровадження освітніх інновацій, формування професійної ідентичності та трансформації ролі вчителя як творчого конструктора освітнього середовища. Її впровадження – це ключовий крок до оновлення змісту професійної підготовки у початковій школі. Запропонована модель педагогічної творчості має системний характер і базується на міждисциплінарному підході, що поєднує теоретичні засади з практико-орієнтованими дидактичними рішеннями. Вона включає опис структурних компонентів, очікуваних результатів та методичних принципів підготовки, що створює основу для реалізації творчого потенціалу педагогів у початковій школі та сприяє формуванню інноваційного освітнього середовища. **Висновки.** В статті окреслено провідні чинники, які впливають на розвиток педагогічної творчості: індивідуальні освітні потреби учнів, інноваційний освітній простір, гуманізація навчання та професійна мобільність вчителя. Підкреслено, що в умовах початкової школи педагог виконує багатофункціональну роль – наставника, психолога, медіатора та креативного організатора освітнього процесу. Акцентовано на важливості методологічного оснащення майбутніх учителів до роботи з різнорівневими класами та дітьми з особливими освітніми потребами.

---

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, serdolik@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4233-4098>

Ключові слова: педагогічна творчість, професійна підготовка, майбутні учителі, початкова школа, креативність, освітні технології, інновації в навчанні.

PEDAGOGICAL CREATIVITY IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Abstract. The article highlights the specifics of developing pedagogical creativity in the process of professional training of future primary school teachers. The essence of the concept of "pedagogical creativity" is analyzed within the pedagogical discourse, and its role in shaping a competitive specialist is outlined. The study examines effective methods, tools, and forms of learning that foster the creative potential of future educators. Emphasis is placed on the integration of innovative educational technologies and the creation of conditions for student self-realization in the educational process. Directions for improving academic programs are identified to ensure the preparation of teachers capable of creative thinking, pedagogical improvisation, and adaptation to the challenges of modern schooling. **Purpose.** The purpose of the article is to reveal the essence of pedagogical creativity as a key component of the professional training of future primary school teachers, and to determine the conditions and pedagogical tools for its development in the educational process of higher education institutions. **Methods.** The research employs theoretical methods (analysis, synthesis, generalization of scientific sources), empirical methods (observation, questionnaires, interviews), as well as methods of qualitative and quantitative analysis of the obtained results. **Results.** The proposed model ensures not only pedagogical flexibility but also forms a foundation for implementing educational innovations, shaping professional identity, and transforming the role of the teacher into that of a creative designer of the learning environment. Its implementation is a key step toward updating the content of professional training in primary education. The proposed model of pedagogical creativity is systemic in nature and is based on an interdisciplinary approach that combines theoretical foundations with practice-oriented didactic solutions. It includes a description of structural components, expected outcomes, and methodological principles of training, thus creating a basis for the realization of teachers' creative potential in primary schools and contributing to the formation of an innovative educational environment. **Conclusions.** The article outlines the key factors influencing the development of pedagogical creativity: students' individual educational needs, an innovative learning environment, the humanization of education, and teacher professional mobility. It is emphasized that in primary school, the teacher assumes a multifunctional role — as a mentor, psychologist, mediator, and creative organizer of the educational process. Attention is drawn to the importance of methodologically equipping future teachers to work with multi-level classrooms and children with special educational needs.

Keywords: pedagogical creativity, professional training, future teachers, primary school, creativity, educational technologies, learning innovations.

Вступ

Постановка проблеми. В контексті модернізації освітньої системи особлива увага приділяється формуванню педагогічної творчості як ключового компоненту професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Саме творчість дозволяє педагогові адаптувати навчальний процес до потреб учнів, впроваджувати інноваційні методи та забезпечувати якісне засвоєння знань у різних соціокультурних умовах. Феномен творчості є багатограним психологічним і педагогічним утворенням, що охоплює здатність людини до самостійного, оригінального й соціально значущого мислення та діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впродовж десятиліть він привертая увагу провідних науковців (З. Курлянд, Н. Лазаренко, І. Візнюк, Н. Яремчук). Їхні праці заклали теоретичну основу для аналізу процесу формування творчої особистості у навчально-виховному середовищі [1–15]. Актуальність дослідження зумовлена потребою оновлення змісту професійної підготовки педагогічних кадрів, що відповідає викликам сучасної освіти та запиту на творчого, креативного вчителя.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є фундаментальною основою якісної освіти молодших школярів, оскільки саме від рівня сформованості педагогічної компетентності залежить ефективність навчального процесу, емоційний добробут учнів та їхній освітній поступ.

Педагогічна творчість – це здатність педагога створювати, адаптувати й упроваджувати оригінальні методи, прийоми та засоби навчання, спрямовані на забезпечення ефективного освітнього процесу. Вона проявляється в гнучкості мислення, емоційній чутливості, здатності до педагогічної імпровізації та постійного саморозвитку. Творчість у педагогічній діяльності є інтегрованим особистісним утворенням, що поєднує мотиваційний, когнітивний, емоційно-оцінювальний і операційний компоненти [1, 3].

Педагогічна творчість в системі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи – це цілеспрямований процес формування творчих компетентностей у студентів педагогічних закладів освіти, який реалізується через впровадження інтерактивних методик, особистісно орієнтованих технологій та умов для самовираження у навчальному середовищі. Він забезпечує розвиток здатності до критичного мислення, пошуку нестандартних рішень педагогічних задач, адаптації до змін в освітньому просторі та створення інноваційного навчального контенту, що відповідає потребам молодших школярів [2, 5].

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Метою статті є обґрунтування педагогічної творчості як системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Результати

Педагогічна творчість майбутніх учителів початкової школи зумовлена потребами сучасної освіти, орієнтованої не лише на трансляцію знань, а й на розвиток креативного мислення, індивідуалізації навчального процесу та створення позитивного освітнього середовища для молодших школярів. Зважаючи на постійні соціальні, технологічні та культурні трансформації, формування творчої компетентності вчителя є не розкішшю, а стратегічною необхідністю. Модель формування педагогічної творчості має системний і практико-орієнтований характер, що зумовлює її доцільність у сучасних освітніх контекстах. Вона побудована на основі міждисциплінарного підходу, поєднує теоретичні засади творчості й конкретні дидактичні рішення. Її впровадження є особливо актуальним у підготовці педагогів, здатних ефективно діяти в умовах постійних змін, інклюзії, цифровізації та запиту на інноваційні освітні практики.

Серед чинників розвитку педагогічної творчості виділено такі [13, 15]:

Індивідуальні освітні потреби дітей (сучасні учні мають різний рівень готовності, мотивації та інтересів, що вимагає нестандартних підходів).

Інноваційний освітній простір (використання цифрових технологій, інтерактивних платформ і нестандартних методів навчання потребує творчих навичок).

Гуманізація освітнього процесу (вчитель як фасилітатор, наставник і партнер у навчанні повинен уміти створювати емоційно комфортне й мотиваційне середовище).

Професійна мобільність педагога (творчість дає змогу адаптуватися до змін, конструювати нові методики, забезпечити гнучкість у професійній діяльності).

Початкова школа закладає основи світогляду, мотивації до навчання, соціальних умінь. Учитель на цьому етапі має бути підготовлений не лише методично, але й психолого-педагогічно, адже він поєднує ролі наставника, психолога, медіатора та креативного організатора освітнього середовища в контексті системного підходу підготовки, котра й охоплює всі ці аспекти. Початкова освіта вимагає цілісного підходу щодо викладання предметів, формування навичок і виховання моральних якостей, які мають бути органічно поєднані, що потребує відповідного методологічного оснащення педагога. Різномірні класи, учні з особливими освітніми потребами – усе це передбачає гнучкість, емпатію та володіння сучасними педагогічними технологіями [6, 9].

Складові системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи щодо розвитку педагогічної творчості включають зміст, компоненти та очікувані результати позначені в таблиці 1.

Таблиця 1

Складові системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи

Компоненти	Зміст	Очікуваний результат
1	2	3
Теоретичний	Педагогіка, психологія, методики навчання	Засвоєння базових знань про професію
Практичний	Практика в школі, педагогічне проектування	Формування навичок адаптації й дії
Ціннісно-мотиваційний	Рефлексія, етика, професійна ідентичність	Усвідомлення ролі й відповідальності
Творчий	Креативні завдання, дизайн освітніх продуктів	Здатність діяти інноваційно та гнучко
Цифрово-компетентнісний	Освітні платформи, онлайн-засоби	Вміння працювати в цифровому освітньому середовищі

Від того розуміємо, що сучасна система має бути: модульною (гнучко компонуватись під потреби студента та освітнього контексту), особистісно-орієнтованою (надавати простір для саморозвитку і самовираження), інноваційною (впроваджувати STEAM, гейміфікацію, проектну діяльність), інтердисциплінарною (поєднувати педагогіку, психологію, мистецтво, технології). Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи виступає стратегічно важливим чинником забезпечення якості сучасної освіти, що враховує динамічні запити суспільства, потреби різномірних учнів та умови освітньої трансформації. Її ефективність визначається здатністю формувати не лише базову педагогічну компетентність, а й творчий потенціал вчителя, що є ключовим для створення інноваційного, гнучкого та особистісно-орієнтованого освітнього середовища.

Розроблена модель (рис 1.) формування педагогічної творчості у структурі професійної підготовки дозволяє впровадити системний підхід до розвитку креативності майбутнього педагога, забезпечуючи поступовий перехід від теоретичних знань до практичного застосування творчих стратегій. Вона має високу адаптивність, діагностичну чіткість і методичну гнучкість, що робить її придатною до інтеграції в освітні програми, наукові розвідки та професійні тренінги.

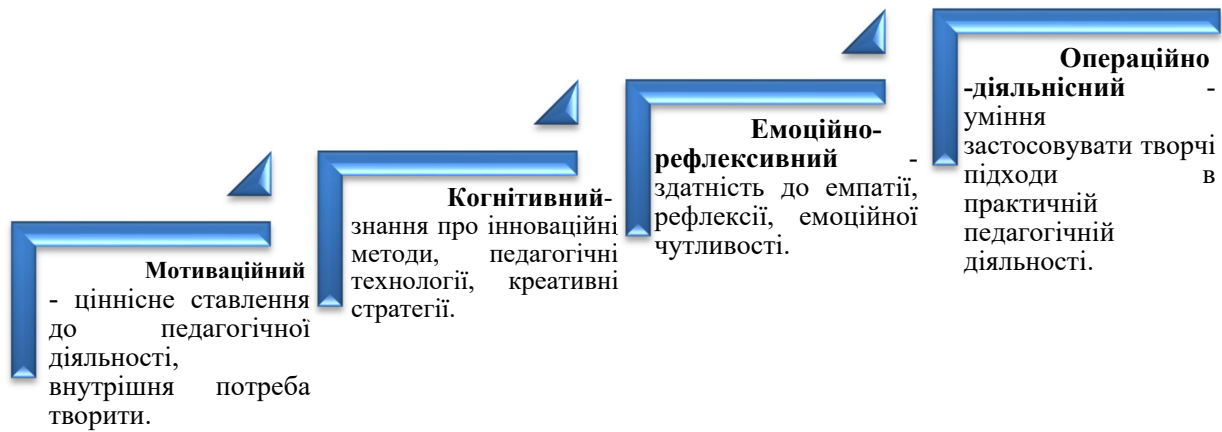

Рис. 1. Структурні компоненти моделі формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкової школи

Визначення структурних компонентів моделі формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкової школи (рис. 1) дає змогу системно охопити всі аспекти розвитку креативного потенціалу майбутнього педагога. Мотиваційний, когнітивний, емоційно-рефлексивний та операційно-діяльнісний компоненти відображають цілісність процесу формування творчості, поєднуючи особистісні якості, професійні знання, здатність до самоаналізу та активне застосування творчих стратегій у педагогічній діяльності.

Запропонована модель відповідає запитам часу завдяки [7, 8]:

Дидактичній адаптивності – її можна інтегрувати в різні дисципліни, зокрема педагогіку, методикау навчання, психологію творчості.

Можливості методичного конструювання – кожен етап може стати окремим блоком у тренінгу, курсі, або навчальній програмі.

Реалістичній логіці професійного розвитку – від мотивації до рефлексії, від знань до імплементації.

Діагностичній чіткості – критерії та рівні розвитку дають змогу формативно оцінювати готовність до творчої педагогічної діяльності.

Модель є не просто інструментом, а ключем до трансформації освітньої ролі вчителя та концептуальною основою теоретичних розробок у контексті педагогічної інноватики. Впровадження моделі як частини професійно-практичного блоку підготовки зумовлено використанням її структурних елементів у розробці практичних курсів з педагогічної імпровізації, творчості, дизайн-мислення в освіті тощо. Модель включає мотиваційний, когнітивний, емоційно-рефлексивний та операційно-діяльнісний компоненти, що забезпечує всебічний розвиток творчої компетентності майбутнього вчителя. Поетапний розвиток педагогічної творчості майбутніх учителів початкової школи – від інформування до імплементації – створює логічну траєкторію професійного зростання. Методична універсальність моделі зумовлена її адаптованістю до різних форматів навчання – від класичних лекцій до інтерактивних тренінгів і творчих майстерень.

Практична орієнтація сприяє реалізації творчого потенціалу студентів у реальному освітньому середовищі, з урахуванням особливостей молодших школярів. Наявність чітких критеріїв та рівнів (табл. 2) сформованості дозволяє здійснювати моніторинг розвитку творчих здібностей і коригувати навчальні програми. Саме тому, ця модель не тільки забезпечує педагогічну гнучкість, але й відкриває простір для педагогічної інновації – і саме це стає ядром підготовки сучасного вчителя початкової школи [10, 12].

Критерії та рівні сформованості педагогічної творчості

Критерії Рівні	Оригінальність педагогічних рішень	Уміння імпровізувати	Творче застосування методів	Рефлексивна здатність	Ініціативність у створенні навчального контенту
Низький	Виконує завдання за шаблоном, уникає експериментів				
Середній	Частково використовує творчі елементи, потребує підтримки				
Високий	Активно продукує нові ідеї, самостійно адаптує методики				
Творчий	Створює унікальні освітні продукти, трансформує навчальне середовище				

Застосування моделі формування педагогічної творчості демонструє її високу функціональність та універсальність у різних галузях професійної підготовки. Завдяки структурній чіткості та практичному наповненню, модель ефективно інтегрується як у навчальні програми ЗВО (через курси з педагогіки, методики викладання та творчості), так і в наукову діяльність – у вигляді концептуальної основи для досліджень, статей та дисертаційних робіт. Використання моделі у професійних тренінгах сприяє формуванню прикладних навичок, пов'язаних з педагогічною імпровізацією, проектним мисленням та інноваційними підходами. Крім того, модель може бути ефективним інструментом для моніторингу рівня сформованості творчої компетентності майбутніх учителів, особливо в умовах сертифікації та акредитаційних процедур.

Висновки

Таким чином, формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкової школи – це не тільки необхідність сучасної освіти, а й потужний ресурс трансформації педагогічної діяльності, що сприяє підвищенню якості навчального процесу, розвитку потенціалу учнів і модернізації змісту початкової освіти. Кожен компонент моделі формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкової школи виконує ключову функцію: мотиваційний – стимулює внутрішню потребу до самореалізації в професії; когнітивний – забезпечує теоретичну основу та знання про творчі технології; емоційно-рефлексивний – сприяє розвитку емоційної чутливості та здатності до осмислення власного педагогічного досвіду; операційно-діяльнісний – реалізує творчість у практичних умовах навчального процесу. Саме через гармонійне поєднання структурних компонентів модель набуває системного та адаптивного характеру, що робить її ефективним засобом підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах оновленої початкової школи.

Список використаних джерел

1. Vizniuk I. M., Lazarenko N. I. Monitorynh zabezpechennia profesiinoi yakosti osvity pedahohiv v konteksti yevrointehratsii. Porivnialna profesiina pedahohika-comparative professional pedagogy, 2023. P. 11-20.
2. Vizniuk I. M., Dolynna A. S., Dolynnyi S. S., Palamarchuk O. M. Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti v osvitno-profesiinii sferi diialnosti aspirantiv. Orhanizatsiina psykholohiia. ekonomichna psykholohiia. 2023. №1(28). P. 76-84.
3. Андрієвська, В. М., Галкіна, Т. М., Белевець, О. С. Використання соціальних мереж у професійному розвитку педагогічних працівників. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2023. 4 (358), 28–34.
4. Бібік Н. Компетентністий підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ, 2004. С.7–25. <https://surl.li/gqklwo> . (дата звернення:01.07.2025)

5. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Ільницька Т.С., Опушко Н.Р., Плахотнюк Г.М. Роль цифрових технологій навчання в епоху цивілізаційних змін. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, 2021. Вип. 62. С. 28-38.
6. Комар О. А. Уроки в початковій школі із застосуванням інтерактивних технологій навчання : навчальна програма та методичні рекомендації спецкурсу для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Умань, 2007. 68 с.
7. Курлянд З. Н. Формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. Інноваційна педагогіка. Херсон: Гельветика, 2019. Вип. 19. Т. 2. С. 17-22.
8. Калюжна Н. Упровадження принципів відкритого доступу в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері, 2023. Вип. 6(1). С. 149-159.
9. Смолюк І. О. Трансформація освітнього середовища в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2009. №20. С. 3-9.
10. Сапожников С.В. Психологічна підготовка майбутнього учителя до спілкування з учнями: основні завдання. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2019. №1 (17). С. 114-122.
11. Паламарчук О.М., Візнюк І.М. Родинно-сімейне виховання учнів початкових класів в контексті нової української школи. Журнал «Перспективи та інновації науки»(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). № 14(32) 2023. С. 736-745. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14\(32\)-736-745](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14(32)-736-745).
12. Palamarchuk O.M., Vyznyuk I.M., Gaba I.M. Family education in the context of the development of empathy of primary school students. Наукові інновації та передові технології. № 12(26). 2023. С. 643-655.
13. Спірін О.М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. Інформаційні технології і засоби навчання, 2009. 5(13). С. 57-59.
14. Яремчук Н. Особливості цифрового освітнього середовища в умовах професійної дистанційної підготовки вчителів початкової школи. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2023. Вип. 39. С. 258-267.
15. Яремчук Н. Особливості формування індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього вчителя початкової школи в умовах дистанційного навчання. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2021. №4. С. 60–67.